

Interventie

Gordontraining Effectief Ouderschap

Erkenning

Erkend door deelcommissie Jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie

Datum: 28 november 2025

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: Henderson (februari 2026).

Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Gordontraining Effectief Ouderschap'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Disclaimer en informatiegebruik

Dit document bevat een beknopte weergave van de beschreven interventie. Bijbehorende materialen ontbreken, denk aan een handboek, werkboek en opleidingsdocumentatie.

Deze zijn wel nodig om de interventie uit te kunnen voeren. Het is daarom niet toegestaan om de interventie uit te voeren enkel op basis van dit document.

De informatie in dit document, voor zover die betrekking heeft op de hier beschreven interventie, mag niet worden overgenomen zonder toestemming van de eigenaar van de interventie. Ook mag de informatie niet worden gebruikt voor het maken van een eigen variant van de beschreven interventie.

Wil je de beschreven interventie gaan uitvoeren? Of wil je informatie over deze interventie overnemen? Neem dan contact op met de interventie-eigenaar of contactpersoon. Deze staat genoemd op de webpagina van de interventie in de Databank Effectieve Jeugdinterventies.

Inhoud

Inhoud.....	3
Samenvatting	4
Doelgroep	4
Doel.....	4
Aanpak	4
Materiaal	4
Onderbouwing	5
Onderzoek.....	5
1. Uitgebreide beschrijving	6
1.1 Doelgroep.....	6
1.2 Doel.....	6
1.3 Aanpak.....	7
2. Uitvoering	11
3. Onderbouwing.....	15
4. Onderzoek	22
4.1 Onderzoek naar de uitvoering	22
4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten	23
5. Samenvatting Werkzame elementen	29
6. Aangehaalde literatuur.....	30

Samenvatting

De Gordontraining 'Effectief Ouderschap' (voorheen: 'Effectief Communiceren met kinderen') is een groepstraining van acht bijeenkomsten voor ouders/vaste opvoeders met kinderen tussen 2 en 18 jaar.

De Gordontraining is een communicatietraining voor ouders. Centraal staat het verwerven van diverse communicatievaardigheden, vanuit een verbindende opvoedhouding. Vaardigheden zijn onder andere responsieve vaardigheden, zoals Actief Luisteren en vaardigheden om conflicten in overleg op te lossen, zoals de Overlegmethode. Het 'gedragsraam' wordt gebruikt als hulpmiddel om problemen/situaties te classificeren en te bepalen welke vaardigheden ingezet kunnen worden.

De vaardigheden die de ouders leren beogen de ouder-kind relatie te versterken. De training bestaat uit theorie, ervaringsoefening, vaardigheidstraining met praktijksituaties, uitwisseling van ervaringen en thuisopdracht. Het oefenen en ervaren vormt een belangrijk aspect van de training. Ouders formuleren hun eigen leerwensen, brengen praktijksituaties in en monitoren zelf hun voortgang. Deze opzet zorgt ervoor dat ouders zich de vaardigheden echt eigen maken en zich zeker voelen in hun handelen (empowerment).

De training is de Nederlandse bewerking van de Parent Effectiveness Training (PET).

Doelgroep

De Gordon®-training 'Effectief Ouderschap' richt zich op ouder(s) -en vaste opvoeders- van kinderen van 2 tot 18 jaar, die alledaagse problemen in de communicatie met hun kind(eren) ervaren of ter preventie van toekomstige problemen.

Doel

De ouder beschikt over responsieve, assertieve en probleemoplossende communicatievaardigheden. Hiermee wordt beoogd de relatie tussen ouder en kind op langere termijn te versterken.

Aanpak

De Gordontraining is een groepstraining (acht bijeenkomsten) voor ouders, waarin zij responsieve, assertieve en probleemoplossende communicatievaardigheden leren. De training kent een opbouw waarbij de eerste bijeenkomsten vooral gericht zijn op vaardigheidsbewustwording, en die daarna op vaardigheidsontwikkeling en vaardigheidstoepassing. Er wordt in latere bijeenkomsten voortgebouwd op de kennis die is verkregen in de eerdere bijeenkomsten. De training heeft diverse werkvormen, waarbij het oefenen met praktijksituaties en ervaren een belangrijk aspect vormen. De ouders oefenen met de vaardigheden in diverse situaties waardoor zij zich de vaardigheden in de loop van de training steeds meer eigen maken en zodoende meer zelf-effectiviteit ervaren. Bij deelname van minimaal zeven bijeenkomsten ontvangen de ouders een certificaat.

Materiaal

Er is materiaal voor de trainers (trainershandleiding (versie 2022) powerpoint, rollenspelkaarten, kennismakingskaarten).

En er is materiaal voor ouders (werkboek (versie 2022), pakket met diverse materialen zoals credo, gedragsraamkaartje, spel, leesboek met achtergrondinformatie).

Onderbouwing

De Gordontraining leert ouders responsieve, assertieve en probleemoplossende vaardigheden vanuit een verbindende opvoedhouding. Zoals 'Actief Luisteren' en de 'Overlegmethode'. Actief luisteren is het verwoorden van de gevoelens en behoeften van het kind. Hierdoor leert de ouder mentaliseren, wat een positieve invloed op de emotieregulatie van kinderen heeft (Zeegers et al., 2018) en beschermt tegen latere gedragsproblemen (Colonnesi et al., 2019). Bij de Overlegmethode zoeken ouder en kind gezamenlijk naar een oplossing die aan beider behoeften voldoet. Deze wijze van conflictoplossing bevordert de betrokken meegaandheid van kinderen.

Een opvoedhouding gericht op openhartige gezinsgesprekken en empathie leidt tot meer relatietevredenheid (Aliaa, 2020) en minder conflicten (Le & Impett, 2019; Conti, 2015). Dit versterkt de ouder-kind relatie, wat bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind (De Wolff & Lanting, 2021; Mesman et al., 2012; Prevoo & Tamis-LeMonda, 2018).

Methoden verwant aan de overlegmethode tonen positieve resultaten op de conflictoplossende vaardigheden van ouders (van As, 2020).

Kwalitatief onderzoek toont dat veel ouders na de training meer empowerment en bewustwording ervoeren en zich meer competent voelden (Henderson, 2021).

Onderzoek

In 2021 is een kwalitatief evaluatieonderzoek uitgevoerd (N=296) (Henderson, 2021). De resultaten tonen dat ouders veelal aangeven meer bewustwording, empowerment en competentie te ervaren. Als gepercipieerde veranderingen wordt de sfeer in huis en grotere meegaandheid van het kind genoemd.

Op basis van dit onderzoek zijn verbeterpunten doorgevoerd in het werkboek en de training.

In 2022, 2018 en 2014 zijn kwalitatieve studies gedaan in het buitenland. Ouders geven aan een veranderde perceptie op hun ouderlijke rol te zien die zij associëren met verbeterde ouder-kind relatie (Harrison & Young, 2022; Katsoura, 2018; Papagos, 2014). Onderzoek uit 2003 en een reviewstudie uit 2000 tonen positieve effecten op opvoedingshouding en opvoedgedrag (Klein Poelhuis, IJzendoorn & Juffer, 2000; Woods & Davidson, 2003).

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

De Gordon®-training richt zich op de ouder(s) of primaire opvoeders van kinderen van 2 tot 18 jaar.

De ouders ervaren geen of alledaagse problemen in de communicatie met hun kind(eren). Ouders benoemen dit als 'slechte sfeer', 'kind luistert slecht' en/of 'conflicten.' De training wordt met name preventief ingezet: om mogelijke toekomstige problemen of ernstiger problemen in de communicatie te voorkomen.

Selectie van doelgroepen

De ouder(s) melden zichzelf aan voor de training. Zij weten van de training via aankondigingen op school, kinderopvang, sociale media. Soms wordt de training aangeraden door de leerkracht, consultatiebureau of (kinder)psycholoog. Voorafgaand aan de training vindt

een kennismakingsgesprek plaats waarin de behoeften en verwachtingen van de ouder worden besproken en de trainer de training kort toelicht. De trainer geeft advies aan de ouder of de training naar diens mening voldoende aansluit op de behoeften en mogelijkheden van de ouder.

In de handleiding voor de trainer staan handvatten voor dit kennismakingsgesprek.

Contra-indicatiecriteria:

- De ouder is niet in staat bij de meeste bijeenkomsten van de training aanwezig te zijn.
- Er is hulpverlening in het gezin en deze raadt gelijktijdige deelname aan de training af.

Betrokkenheid doelgroep

De training is ontwikkeld door Dr. Thomas Gordon (1962) met gebruikmaking van kenmerkende praktijkvoorbeelden van deelnemende ouders. Sindsdien is de training regelmatig verbeterd en aangevuld met recente praktijkvoorbeelden.

Per training evalueren de ouders de training. Deze evaluaties hebben geleid tot meer focus op het oefenen met de vaardigheden. Eens per vijf jaar wordt een evaluatieonderzoek gedaan. De aanbevelingen van ouders uit onder andere het evaluatieonderzoek van 2021 hebben geleid tot een aantal aanpassingen: het aantal bijeenkomsten van 10 naar 8 met een aangepaste opzet; een nieuw werkboek met extra werkbladen en tussentijdse zelfevaluatieformulieren. De spellendoos is vervangen door een nieuw spel. Er is een gedragsraamkaartje (creditkaartformaat) gemaakt als hulpmiddel voor ouders. Daarnaast is er de mogelijkheid tot het volgen van opfrustrainingen.

Daarnaast gaven ouders aan de vaardigheden succesvol toe te passen bij hun kinderen in verschillende leeftijden. Daarom is de doelgroep in vergelijking met eerder uitgebreid naar ouders van kinderen van 2-18 jaar.

1.2 Doel

Hoofddoel

De ouder beschikt over responsieve, assertieve en probleemoplossende communicatievaardigheden. Hiermee wordt beoogd de relatie tussen ouder en kind op langere termijn te versterken.

Subdoelen

- De ouder past responsieve (*helpende*) communicatievaardigheden toe in contact met het kind.
 - De ouder herkent de (non-)verbale signalen van het kind over zijn behoeften en gevoelens. *Bijvoorbeeld een trillende lip die aangeeft dat het kind bang is.*
 - De ouder toont acceptatie voor de behoeften en gevoelens van het kind. *Bijvoorbeeld door met aandacht naar het kind te luisteren als het iets zegt.*
 - De ouder gebruikt Actief luisteren (terugkoppelen van de gevoelens of behoeften) accuraat en passend. *Bijvoorbeeld door te zeggen: 'Jij zou het liefst nog even blijven spelen?' (Actief Luisteren)*
 - De ouder is zich bewust van het belang van autonomie voor het kind.
- De ouder past assertieve communicatievaardigheden toe in contact met het kind.
 - De ouder verwoordt openhartig en passend de eigen behoeften, gevoelens, gedachten en waarden. *Bijvoorbeeld door te zeggen 'Ik vind het gezellig dat je meegaat met boodschappen doen.'*
 - De ouder benoemt, bij ongewenst gedrag van het kind, dit gedrag en het gevolg van dat gedrag zonder oordeel. *Bijvoorbeeld door te zeggen 'Als jij niet op de afgesproken tijd terug bent, voel ik me erg ongerust.'*
- De ouder past probleemoplossende (democratische) vaardigheden toe.
 - De ouder lost conflicten tussen oud en kind op via gezamenlijk overleg. *Bijvoorbeeld: het kind springt op de bank (behoefte aan fysiek spel). De ouder kan nu niet lezen (behoefte aan rust). Na overleg komen ze overeen dat het kind op een stapel oude matrassen mag springen in de tuin.*
 - De ouder past preventieve vaardigheden toe. *Bijvoorbeeld door voldoende tijd te maken voor één op één contact met het kind.*
- De ouder is zich bewust van het belang van een verbindende opvoedhouding. *Bijvoorbeeld: de ouder herkent het verschil tussen praten met jij-boodschappen en ik-boodschappen.*
- De ouder voelt zich zeker bij het toepassen van de communicatievaardigheden. *Bijvoorbeeld: de ouder past de vaardigheden passend toe in verschillende situaties.*

Het gehele doelenschema is opgenomen in de handleiding.

Daarnaast formuleren de ouders bij aanvang van de training persoonlijke leerwensen. Bijvoorbeeld: 'minder conflicten', 'betere sfeer in huis', 'eigen boosheid is verminderd'.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

De Gordontraining 'Effectief Ouderschap' is een groepstraining met open inschrijving. De werving gebeurt door de trainers zelf. Ook kan de training worden ingekocht bij Stichting NET door een voorziening zoals KDV of school. De trainer heeft voorafgaand aan de training een kennismakingsgesprek met de ouder. De training bestaat uit acht (twee)wekelijkse bijeenkomsten van drie uur en beslaat in totaal drie tot vier maanden. Na de training zijn opfrisbijeenkomsten mogelijk van een of twee bijeenkomsten. Het aantal deelnemers per training is vier tot veertien. Er zijn groepen voor ouders van peuters, basisschoolkinderen of tieners. Bij alle groepen is de basis van de training hetzelfde, zoals het model, de methodiek en de vaardigheden. De voorbeelden en vaardigheidsoefeningen zijn wel toespitst op de betreffende leeftijdsgroep, zoals een peuter die niet naar het kinderdagverblijf wil of een tiener die tijdens het eten op zijn mobiel kijkt. Er zijn rollenspelkaarten en werkbladen met situaties voor verschillende leeftijden. De training heeft een vast programma met veel ruimte voor de leerwensen en

ervaringen van de ouders. De trainer sluit hierop aan met passende voorbeelden en werkvormen. Zo kan de trainer meer tijd uittrekken voor rollenspel voor ouders die meer behoefte aan oefenen hebben, of juist door vaker in subgroepjes te werken. Ook kan er in overleg gekozen worden voor meer of minder tijd tussen de bijeenkomsten vanwege de verschillen in informatieverwerking van de ouders. Verder wordt in het werkboek en overige materialen voorbeelden en tekeningen gebruikt die verschillende gezinsvormen representeren. Op die manier wordt rekening gehouden met de diversiteit aan ouders.

De opzet van de bijeenkomsten:

- openingsoefening*
- uitwisseling van ervaringen*
- presentatie van de trainer*
- gestructureerde leeractiviteit*
- groepsdiscussie*
- thuisopdrachten*
- evaluatie*

In de laatste bijeenkomst stellen ouders nieuwe doelen of acties op voor na de training. Na afloop ontvangen de ouders een certificaat bij deelname aan minimaal zeven bijeenkomsten.

Onderdeel		bijeenkomst:
Responsieve (helpende) communicatievaardigheden	Basisluistervaardigheden	1, 2 (5, 6, 7,8)
	Actief Luisteren	3 (4, 5, 6, 7,8)
	Respect voor de autonomie	1 (3, 4, 5, 6, 7, 8)
Assertieve communicatievaardigheden	Vaardigheden voor openheid	4 (5, 8)
	Confrontatievaardigheden	5 (6, 7, 8)
Probleemoplossende communicatievaardigheden	Preventieve vaardigheden	4
	bij behoefteconflicten	6 (7, 8)
	bij waardenconflicten	8
	bij ruzies tussen brusjes	7 (8)
Verbindende opvoedhouding		Alle, net name 1, 4, 8
Ouder voelt zich zeker		Alle

Inhoud van de interventie

Elke bijeenkomst start met een oefening waardoor de ouders verbinding maken met elkaar en het onderwerp van de bijeenkomst. Daarna wisselt men ervaringen uit en reflecteert daarmee op de eigen ervaringen en de thuisopdrachten en verbindt dit met de theorie.

Daarna volgt een presentatie van de trainer over de theorie, en wordt toelichting gegeven op begrippen en vaardigheden. Vervolgens is er een gestructureerde leeractiviteit. Deze kan bestaan uit: een demonstratie door de trainer van een vaardigheid, een ervaringsoefening, het in subgroepjes of individueel doen van een opdracht uit het werkboek of het oefenen van een vaardigheid met een rollenspel. De praktijkvoorbeelden van de ouders kunnen hierbij worden gebruikt.

Vervolgens worden de ervaringen uitgewisseld en/of is er een meningsvormende discussie over de het onderwerp.. Ook kunnen vragen worden besproken. Hierdoor

worden de ervaringen verwerkt en de theorie verder verdiept.

Daarna worden de thuisopdrachten toegelicht, waarmee ouders de vaardigheden in het gezin kunnen oefenen. De thuisopdrachten bestaan uit een praktijk-, observatie- en leesopdracht. Bijvoorbeeld het thuis oefenen met de vaardigheden (praktijkopdracht), het observeren van het kind in een bepaalde situatie (observatieopdracht), het lezen van een artikel in het boek (leesopdracht).

De bijeenkomst wordt afgesloten met een korte evaluatie.

Eigen leerwensen: De eerste bijeenkomst start met een korte inventarisatie van enkele leerwensen van de ouders. Zij houden gedurende de training zelf hun voortgang bij en passen de geleerde vaardigheden toe in hun eigen situaties.

In de laatste bijeenkomst stellen zij nieuwe doelen of acties op voor na de training.

De training kent een opbouw waarbij de focus eerst gericht is op bewustwording, vervolgens op vaardigheidsontwikkeling en daarna op vaardigheidstoepassing. Zo worden de diverse communicatievaardigheden in de ene bijeenkomst geïntroduceerd, met verdieping en vaardigheidsoefening in de bijeenkomsten daarna (zie schema).

In de vaardigheidsoefeningen nemen ouders ook de rol van het kind of die van observant in. Dit geeft ouders inzicht in het eigen handelen en het effect daarvan op het kind. Vervolgens oefenen zij thuis met de vaardigheden en kunnen zij hun ervaring delen in de volgende bijeenkomst. Aldus wordt in latere bijeenkomsten voortgebouwd op de eerder verkregen kennis en vaardigheid. Zo leren ouders interactieproblemen stapsgewijs benaderen vanuit een verbindende opvoedhouding en wordt de zelf-effectiviteit (self-efficacy) van de ouders vergroot.

Gedragsraam

Specifiek aan de Gordontraining is het gebruik van het 'gedragsraam'. Het gedragsraam is een model met vier vakken om de toekenning van problemen en onvervulde behoeften te classificeren (*kind heeft probleem, er is geen probleem, de ouder heeft probleem, er is een gezamenlijk probleem*) dat van belang is voor de keuze van in te zetten vaardigheden. Het gedragsraam wordt toegelicht in de eerste bijeenkomst en bij de volgende bijeenkomsten ingezet om de theorie en vaardigheden te verduidelijken.

Communicatievaardigheden

De communicatievaardigheden in de Gordontraining zijn als volgt onderverdeeld. Deze vaardigheden worden stapsgewijs geleerd in de training,

De *responsieve (helpende) communicatievaardigheden* bestaan uit verschillende vaardigheden, waaronder basisluistervaardigheden, respect voor de autonomie en Actief Luisteren. Respect voor de autonomie refereert aan de mate waarin de opvoeder de validiteit van de intenties en perspectieven van het kind herkent en respecteert. Basisluistervaardigheden zijn onder andere het met aandacht luisteren. Bij Actief Luisteren 'vertaalt' de ouder de verbale of non-verbale boodschap van het kind. De *assertieve communicatievaardigheden* bestaan uit verschillende soorten Ik-Boodschappen, zoals Positieve en Confronterende Ik-Boodschappen. Een Ik-Boodschap beschrijft de eigen behoeften, gevoelens, mening van de ouder en/of het gedrag van het kind zonder het kind te beschuldigen of te veroordelen.

De *probleemoplossende communicatievaardigheden* omvatten (preventieve) vaardigheden om problemen te voorkomen en vaardigheden om conflicten op te lossen. Een preventieve vaardigheid is bijvoorbeeld het veranderen van de omgeving. Een concreet voorbeeld hiervan is het wegzetten van een vaas, zodat deze niet kan omvallen bij het spelen.

Bij het oplossen van conflicten focust de ouder op het gezamenlijk vinden van een oplossing die aan de behoeften van zowel ouder als kind tegemoet komt. Voor het samen oplossen van behoefteconflicten, waardenconflicten en ruzies tussen brusjes wordt de Overlegmethode gebruikt. In deze overlegmethode komen de eerder geleerde responsieve en assertieve vaardigheden terug.

Aan subdoel 'De ouder is zich bewust van het belang van een *verbindende opvoedhouding*' wordt gewerkt door de training heen, zoals met ervaringsoefeningen (zoals het verschil tussen een Ik-Boodschap en een Jij-Boodschap ervaren) en via de terugkoppeling van de thuisopdrachten.

Het subdoel 'de ouder voelt zich zeker bij het toepassen van de communicatievaardigheden' loopt ook door de training heen. Zo formuleren ouders eigen leerdoelen. Ook kent de training een opbouw in complexiteit van de te oefenen situaties. De ouders krijgen verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces en worden aangemoedigd zelf oplossingen te zoeken bij problemen, met behulp van het model (het gedragsraam) en de geleerde vaardigheden. Hierdoor leren zij de opgedane kennis en vaardigheden generaliseren naar andere situaties.

De trainer speelt een belangrijke rol in het leerproces van de ouders door zelf model te staan voor de visie en vaardigheden in houding en gedrag. Ook zorgt de trainer voor een veilige leeromgeving en een optimale leerervaring met onder andere passende voorbeelden, begeleiden van groepsgesprekken en andere vaardigheidsoefeningen en demonstratie van de vaardigheden.

2. Uitvoering

Materialen

Materialen voor de Gordontrainer:

- Een trainershandleiding
- USB-stick met powerpoint, geluidsopname, achtergrondinformatie
- Uitgeschreven rollenspelkaarten en kennismakingskaarten

Materialen voor ouders:

- Werkboek met achtergrondinformatie, oefenwerkbladen, zelfevaluatieformulieren
- Pakket met credo, gedragsraamkaartje, spel 'Dit zijn wij' voor het gezin, pen, aantekenschrift om de eigen ervaringen in te noteren
- Leesboek 'Luisteren naar Kinderen' (Gordon, 2020)
- Of, naar keuze: 'Liefdevol communiceren met jonge kinderen' (Peters, 2020); 'In ons gezin gaat alles prima, maar soms' (Henderson, 2013) of 'Luisteren naar Pubers' (Kalhorn, 2021)

De trainer neemt bij de eerste bijeenkomst deze materialen voor de ouders mee.

Op de website 'www.gordoncommunicatie.nl' en 'www.gordontraining.nl' is voor ouders en trainers informatie beschikbaar. Stichting NET beschikt over accounts op social media (facebook, LinkedIn en Instagram) voor uitwisseling informatie en ervaringen. Voor de werving kunnen trainers hun trainingen op de website en sociale media plaatsen. Voor elke ouder is een evaluatieformulier dat wordt ingevuld tijdens de laatste bijeenkomst.

Locatie en type organisatie

X Basisvoorziening voor alle kinderen en jongeren

De Gordontraining wordt aangeboden door Gordoncommunicatietrainers, opgeleid door de Stichting NET. Deze trainers geven de training voornamelijk middels open inschrijving aan geïnteresseerde ouders met alledaagse problemen (preventief). Daarnaast kunnen Gordontrainers worden ingehuurd - of zijn daar in dienst - door basisvoorzieningen (scholen, kinderdagverblijven).

Opleiding en competenties van de uitvoerders

De Gordontraining 'Effectief Ouderschap' wordt uitsluitend uitgevoerd door trainers die zijn opgeleid door de Stichting Nederlandse Effectiviteits Trainingen (NET). De Stichting NET is gelieerd aan Gordon Training International en heeft de exclusieve rechten van het Gordonprogramma in Nederland en Vlaanderen. De NET is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de Gordontrainingen en verzorgt de opleiding tot Gordoncommunicatietrainer.

Deelnemers aan de opleiding sluiten een overeenkomst met de Stichting NET waarin afspraken worden vastgelegd met betrekking tot naamgeving, inhoud en gebruiksrecht van de Gordontraining.

De competenties zijn vastgelegd per licentie en worden beoordeeld door de opleiders gedurende en bij afronding van de opleiding. Het gaat om competenties als de Gordonvaardigheden passend kunnen toepassen, kunnen reflecteren op jezelf, variëteit aan werkvormen kunnen hanteren, gedegen kennis van pedagogische thema's.

Voorafgaand aan de opleiding dienen de Tio's (trainers in opleiding) reeds te beschikken over:

- Ervaring in het werken met ouders en in het begeleiden van groepen en hanteren van didactische principes en werkvormen;
- Certificaat 'Effectief Ouderschap' of Effectief communiceren met kinderen';
- Minimaal HBO-opleidingsniveau. Dit is veelal Pedagogiek, Psychologie, SPH, maar kan ook een andere HBO-vooropleiding zijn.

In de intake ontvangen deze Tio's een verplichte leeslijst, verder komen pedagogische thema's in module 3 aan bod.

De opleiding tot Gordoncommunicatietrainer is een jaarprogramma met 12 lesdagen (plus thuisopdrachten en intervisie) en het uitvoeren van een training onder supervisie (NET, 2023).

De opleiding tot Gordontrainer is verdeeld over drie modules:

1. Verdieping van de Gordonmethode en -vaardigheden, vergroten zelfkennis (4 dagen)
2. Trainersvaardigheden inclusief kennis doelgroep, groepsdynamica, pedagogische thema's (6 dagen)
3. Uitvoeren eigen training onder supervisie van de opleiders (2 dagen plus de training zelf)

Pas na afronding van alle modules mag de trainer zelfstandig een groep trainen. De trainer heeft dan reeds een eigen training uitgevoerd onder supervisie van de opleider (module 3). De trainers staan daarna veelal alleen voor de groep.

Na afronding van de opleiding nemen trainers jaarlijks deel aan de bijscholingsdagen en intervisiebijeenkomsten, met thema's als empowerment en omgaan met weerstand. Verder worden de communicatie- en trainersvaardigheden herhaald en brengen trainers casussen in die worden besproken en geoefend. Ook worden nieuw onderzoek en maatschappelijke thema's besproken, zodat zij deze kunnen inpassen in de trainingen. Verder komt het belang van het geven van de training zoals bedoeld aan de orde en wordt vastgesteld welke werkvormen kunnen variëren en welke niet.

Deelname aan de bijscholing wordt sterk aangeraden, maar is vooralsnog niet verplicht. In de praktijk maken de meeste trainers hier gebruik van.

Voor trainers die langer dan drie jaar geen trainingen hebben gegeven, wordt een aangepast opleidingstraject geboden.

Kwaliteitsbewaking

De kwaliteit van de training wordt allereerst gewaarborgd door de uitgebreide opleiding. Doordat de Tio's de vaardigheden zelf eigen leren maken, kunnen zij als rolmodel fungeren voor de vaardigheden in hun training. In de opleiding wordt onder andere uitgebreid getraind op het begeleiden van onzekerheid of weerstand van de ouders. Ook leren zij een goede balans te hanteren tussen inhoud en proces, wat een belangrijke taak is van de trainer (Burggraaff-Huikes & Blokland, 2016).

In de opleiding wordt verder aandacht besteed aan alle doelen waaronder het vergroten van de zelf-effectiviteit van de ouders, zoals hoe de trainer kan aansluiten op de ervaringen, kennis en persoonlijke doelen van ouders en hoe de trainer de ouder kan helpen de vaardigheden en kennis te leren generaliseren naar andere situaties.

De eerste maal dat de trainer de training zelfstandig uitvoert wordt deze ondersteund door de opleider. De trainer legt daarbij bij elke bijeenkomst vooraf en na afloop zijn leerproces vast in een verslag.

Daarnaast wordt de kwaliteit bewaakt door de evaluatieformulieren die ouders na afloop van de training invullen en naar de Stichting NET sturen. Indien nodig of gewenst wordt collegiale toetsing ingezet door een andere trainer of een opleider. Bij gebleken onvoldoende kwaliteit kan de licentie worden ingetrokken. Daarnaast worden de evaluatieformulieren gebruikt voor het evaluatieonderzoek om waar nodig de inhoud van de training aan te scherpen.

De kwaliteit wordt verder bewaakt door bovengenoemde bijscholing.

Randvoorwaarden

Om de training te kunnen uitvoeren is het van belang dat de trainer zich grondig voorbereidt voorafgaand aan elke bijeenkomst. Hiervoor is minimaal twee uur nodig en meer als de trainer de training voor het eerst zelfstandig uitvoert. Zo leest de trainer de handleiding deel 1 goed door (pg 7 t/m 24) en daarnaast de informatie van de betreffende bijeenkomst. Bij de eerste training wordt de trainer daarnaast ondersteund door de opleider.

Verder is het belangrijk dat de trainer tijdens de materialen verzamelt, zoals de powerpoint en de rollenspelkaarten van de betreffende bijeenkomst.

Voorts heeft de trainer een geschikte locatie, apparatuur zoals laptop, beamer, wifi en een flapover nodig en faciliteiten zoals thee en koffie.

De organisatorische en contextuele randvoorwaarden zijn uitgebreid omschreven in de handleiding, zoals:

Deel 1: De voorbereiding

- Aanbevolen stappen bij de voorbereiding
- Het doel en de subdoelen van de training
- De methodiek van de training
- Het onderwijsleerproces
- De rol van de trainer (houding, do's en don'ts)
- Materiaal
- De planning van de training
- Gewenste groepsgrootte
- Locatie
- Werving

Deel 2: Gebruik van de handleiding

- Overzicht van de bijeenkomsten
- Activiteiten per bijeenkomst

Deel 3: Overzicht van de bijeenkomsten

- Per bijeenkomst het programma, tijdsindicatie en uitleg van de verschillende onderdelen, zoals de presentaties, de uitwisseling en de oefeningen zoals rollenspellen.

Implementatie

De implementatie en acquisitie van de training aan individuele ouders wordt zelfstandig verzorgd door de trainers. Organisaties (zoals school, kinderopvang) die een training

wensen voor hun ouders kunnen rechtstreeks bij de trainer terecht of bij de Stichting NET. De locatie van de training wordt door de betreffende organisatie geregeld.

- De coördinator van Stichting NET legt de eerste contacten en inventariseert de wensen.
- Een Gordontrainer wordt door Stichting NET ingezet voor de uitvoering.
- Afspraken worden vastgelegd in een contract tussen Stichting NET en organisatie en tussen Stichting NET en trainer.

Verder gelden de volgende implementatie-stappen (van der Zwet & de Groot, 2018):

- Oriëntatie: door middel van artikelen via website en sociale media, de leesboeken.
- Inzicht: gerichte informatie aan opdrachtgevers en ouders. Indien gewenst kan eerst een introductie (online of als ouderavond) worden geboden.
- Acceptatie: Afstemming met de kinderopvang/ school over inhoud, locatie en datums.
- Verandering: Evaluatie mondeling en middels evaluatieformulieren. Wensen bespreken zoals een terugkomdag.
- Behoud van de verandering: Reminders zoals leesboek, gedragsraamkaartjes, artikelen, opfrustrainingen.

Kosten

De investering voor de trainer omvat 42 uur per training (bijeenkomsten plus voorbereiding).

De trainer werkt zelfstandig dus maakt een eigen keuze voor de prijs, die ook afhankelijk is van de kosten van de te huren ruimte, de kosten van de benodigde werving en dergelijke.

Het is ook mogelijk voor een groep ouders een trainer in te huren via Stichting NET.

Open inschrijving via trainer:

Richtprijs: €270-500 euro per ouder (*)

Richtprijs open inschrijving per training van 12 deelnemers: €3000- 4000 euro per groep.

Deelnemerspakket (werkboek, leesboek en overige materialen) voor ouders: € 59 euro (**)

*Deze prijs is inclusief materialen, ruimtehuur en dergelijke en is lager dan andere niet-gesubsidieerde trainingen. Stichting NET beschikt niet over financiële middelen om de training lager dan de kostprijs aan te bieden. Wel zoekt de Stichting naar samenwerking met gemeentes of andere organisaties om de training ook mogelijk te maken voor minder daadkrachtige ouders.

** Verder wordt het deelnemerspakket voor kostprijs verstrekt aan de trainers.

Inhuur trainer door instellingen via Stichting NET:

Wanneer een organisatie een trainer inhuurt via Stichting NET zijn de kosten per training met twaalf deelnemers:

Gecertificeerde Gordontrainer: € 4200,-

Deelnemerspakket per ouder: inclusief.

Overige kosten als huur ruimte/ koffie en thee zijn op kosten van de organisatie.

Deze instelling of voorziening kan de kosten indien mogelijk doorberekenen aan de ouders of de training met korting of gratis aanbieden.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de training ligt bij de trainer, wel bemiddelt de stichting indien nodig en kan zorgen voor vervanging.

Kosten opleiding tot GordonCommunicatie Trainer:

Prijs is €5995,- (prijsspeil 2024), btw vrij, inclusief alle materiaal, lunch, koffie, thee, licentie.

3. Onderbouwing

Probleem

De Gordontraining Effectief Ouderschap is ontwikkeld voor (of ter preventie van) alledaagse problemen in de communicatie tussen ouders en kind(eren). Het gaat hierbij om ontoereikende communicatie. Kenmerken hiervan zijn onder andere niet naar elkaar luisteren en elkaar daardoor verkeerd begrijpen, het maken van verwijten of gebrek aan effectief gebruikmaken van communicatie om problemen of conflicten te bespreken (NJI, 2023). Het gaat daarbij om niet-sensitief-responsieve communicatie (hierna te noemen *niet-responsief*); niet-open communicatie of inadequate communicatie bij conflicten.

Bij *niet-responsieve communicatie* reageert de ouder kritisch, afwijzend of vermijdend op behoeften en emoties van het kind (Gottman et al., 1997; Havighurst et al., 2020). De ouder beschrijft de emoties bijvoorbeeld als 'slap' of irrationeel; zegt dat het kind zich moet beheersen, of negeert, ontkent of bagatelliseert de emoties (Jespersen et al., 2021). De reactie van de ouder sluit dan niet aan op de mentale cq. gevoelstoestand van het kind (Luyten & Nijssens, 2022; Colonnese et al., 2019). Op de *behoeften* van kinderen, zoals de *behoefte aan autonomie*, reageert de ouder door kritiek, voorwaardelijke liefde of druk (Andreadakis et al., 2019).

Bij *niet-open communicatie* vermijden ouders het uiten van eigen gedachten en gevoelens. Zij leiden de aandacht af van het onderwerp (Riesch et al., 2003), houden informatie geheim (Passmore et al., 2006) of geven verwarrende en tegenstrijdige boodschappen (NJI, 2023). Het gaat hier zowel om 'sub-assertief' reageren of juist reageren met dreigen, kleineren, (ver)oordelen, vergelijken (Riesch et al., 2003; Davidson & Wood, 2004; Gordon, 2000).

Bij *inadequate communicatie bij conflicten* gaat het om niet communiceren uit angst dat conflicten escaleren (NJI, 2023), het ontmoedigen van onenigheid of conflicten (Aloia, 2020; Koerner & Fitzpatrick, 2002) of het afdwingen van gehoorzaamheid van kinderen door bevelen of straf (Engel et al, 2023; Patterson, 1982; Georgiou & Fanti, 2014).

Bij veel opvoedvragen speelt communicatie een rol. Ongeveer 72% van de ouders met kinderen tussen de 0-8 jaar geeft aan vragen of onzekerheden te hebben over de opvoeding. Hierbij heeft 22% van de ouders vragen over het stellen van regels en grenzen, 17% over straffen en belonen en 17% over luisteren en gehoorzamen (Fierloos et al., 2020). Van de ouders die zich wendden tot de GGD Hollands Midden (2018) gingen de vragen met name over gehoorzaamheid, regels en grenzen (4-8 jaar 50%; 8-12 49%, 12-19 47 %) en over angst, onzekerheid en faalangst (47% 4-19 jr) (Jonkman et al., 2020).

Van de kinderen van groep 7 en 8 geeft 27% aan niet met iemand te kunnen praten als zij het moeilijk hebben (Kleinjan et al., 2020). Voor leerlingen aan het middelbaar onderwijs is dit 25%. Stress door de thuissituatie (zoals zorgen, problemen, ruzie) ervaart 5,8% (leerlingen groep 7, 8) en 7,2 % (middelbare school) (Kleinjan et al., 2020). Er is geen onderzoek bekend naar hoe jonge kinderen de communicatie met hun ouders ervaren.

Gevolgen

Ontoereikende communicatie heeft verschillende negatieve gevolgen.

Niet-responsieve communicatie door de ouder heeft op den duur een negatief effect op de ontwikkeling van het kind (Roby et al., 2021; Ward & Lee, 2020), zowel ten aanzien van de behoeften van het kind, zoals aan autonomie en verbinding (Ryan & Deci, 2020, Andreadakis et al., 2019), als in het leren omgaan met emoties .

Door de impliciete boodschap dat emoties vermeden of onderdrukt moeten worden leert het kind namelijk onvoldoende omgaan met zijn emoties (Havighurst et al., 2020; Zeegers et al., 2018; Gottman et al., 1997). En wanneer de ouder frequent de mentale toestanden van het kind onjuist interpreteert en weinig gebruik maakt van passend mentaliseren kan dit latere sociale en gedragsproblemen van hun kind tot gevolg hebben (Colonnesi et al., 2019). Ook is een gevolg dat het kind zelf minder vermogen tot mentaliseren ontwikkelt (Luyten et al., 2017).

Niet-open communicatie speelt een rol in de verslechtering van relaties (Willems et al., 2020). Het kan zorgen voor misverstanden of verzet waardoor de contactproblemen tussen ouder en kind toenemen. Ook belemmeren ouderlijke belerende in plaats van open communicatie de toekomstige openheid van jongeren (Weinstein, 2021; Soenens et al., 2006; Tokić and Pećnik, 2011). Daardoor kan het kind minder geneigd zijn informatie te delen (Tilton-Weaver et al., 2014) en zwijgen bij zijn ouders over dingen die het dwarszit (Gordon, 2000).

Ook *inadequate communicatie bij conflicten* heeft negatieve gevolgen. Zo is er een verband tussen overmatige toegeeflijkheid van de ouder en narcisme bij het kind (Kılıçkaya et al., 2023).

Aan de andere kant is een autoritaire opvoedstijl een risicofactor voor externaliserende problemen (Georgiou & Charalampous 2024; Martin et al., 2019). Er is verband aangetoond tussen psychologische controle (zoals buitensporige kritiek, voorwaardelijke liefde en negeren) van de ouder en internaliserend probleemgedrag (Pinquart, 2017). Verder belemmert machtsgebruik op den duur de internalisering van regels (Ryan en Deci, 2002; Vansteenkiste et al, 2004).

Oorzaken

De oorzaken van ontoereikende communicatie zijn: het ontbreken van kennis en vaardigheden in passende communicatie, opvoedoriëntatie, gebrek aan ervaren zelf-effectiviteit , en/of levensgebeurtenissen.

Ontbreken van kennis en vaardigheden

Emoties bij kinderen hebben de functie behoeften te communiceren en verbinding met ouders mogelijk te maken (Havighurst et al., 2020). Het gaan dan om behoeften zoals behoefte aan verbondenheid of autonomie. Wanneer ouders de behoeften en mentale toestanden van het kind niet begrijpen kunnen zij de gedragingen van het kind negatief interpreteren (Dekovic & Prinzie, 2014). Zij denken bijvoorbeeld dat het kind opzettelijk 'moeilijk' doet als de schoonouders op bezoek komen (Luyten & Nijssens, 2022). Zulke maladaptieve ouderlijke attributies hebben invloed op het opvoedgedrag (Morris et al., 2007; Snyder et al., 2005).

Hierbij speelt gebrek aan kennis van of vaardigheid in passende communicatie. Ook voor mentaliseren -de capaciteit om de interne mentale toestanden van jezelf en anderen te

begrijpen- is kennis en vaardigheid nodig. Mentaliseren is essentieel om sociaal te kunnen functioneren. Kinderen ontwikkelen dit met name door de ouderlijke capaciteit tot mentaliseren(Luyten & Nijssens, 2022).

Opvoedoriëntatie

Ontoereikende communicatie kan ook veroorzaakt worden door wat ouders nastreven in hun opvoeding.

Bij een oriëntatie op *gezinsconformiteit* verwachten de ouders homogeniteit van waarden en overtuigingen van de gezinsleden. Deze oriëntatie bevordert uniformiteit met en afhankelijkheid van gezinsleden. Men ontmoedigt onenigheid ~~en conflicten~~ tussen gezinsleden en verwacht gehoorzaamheid aan de ouders (Aliaa, 2020, Koerner & Fitzpatrick., 2002).

Bij een oriëntatie op *imago* richten ouders hun opvoeding op wat de buitenwereld over de kinderen en het gezin denkt. Deze opvoedoriëntatie zorgt voor meer conflicten en minder responsiviteit (Le & Impett, 2019). Oriëntatie op imago voorspelt een negatievere perceptie op de relatie van de ouders met hun kind (Smith et al., 2023).

Gebrek aan zelf-effectiviteit

Ontoereikende communicatie kan ook veroorzaakt worden door het beeld dat ~~mensen~~ ouders hebben over hun bekwaamheid. Deze ervaren zelf-effectiviteit ('self-efficacy') heeft invloed op hun motivatie en gedrag (Bandura, 1977). Ouders met een lage ervaren zelf-effectiviteit kunnen zich overweldigd voelen door hun opvoedtaken. Ouders met minder zelf-effectiviteit laten meer negatief opvoedgedrag zien en hebben negatievere ouder-kindrelaties (Albanese et al., 2019; Jones & Prinz, 2005).

Levensgebeurtenissen

Het vermogen tot passende communicatie kan ook om andere redenen onder druk komen te staan. Zo beïnvloedt een problematische hechtingsgeschiedenis van de ouder het vermogen tot mentaliseren. Daarnaast maken levensgebeurtenissen zoals scheiding, ziekte, een moeilijk te reguleren kind het voor ouders lastiger om te mentaliseren (Luytens & Nijssens, 2022). Zulke gebeurtenissen maken het ook moeilijker om zelfcontrole te behouden (Bovens et al., 2017)-

Andere oorzaken die passende communicatie in de weg staan zijn gebrek aan sociale steun, opvoedingsstress alsook de afwezigheid van steunbronnen in de buurt (Van Regenmortel, 2015; Smulders, Hooghiemstra & van Nieuwenhuizen, 2018).

Aan te pakken factoren

De training Effectief Ouderschap richt zich op het verkrijgen van kennis over en vaardigheid in passende communicatie. en op de factoren zelf-effectiviteit en opvoedoriëntatie.

De volgende risicofactoren (zie oorzaken) worden aangepakt:

risicofactor	subdoel
Ontbreken kennis en vaardigheid in responsieve communicatie	Ouder past responsieve communicatievaardigheden toe in contact met het kind
Ontbreken kennis en vaardigheid in open communicatie	Ouder past assertieve communicatievaardigheden toe in contact met het kind
Ontbreken kennis en vaardigheid in adequate conflictoplossing	Ouder past probleemoplossende vaardigheden toe om problemen op te lossen en te voorkomen

Opvoedoriëntatie	Ouder is zich bewust van het belang van een verbindende opvoedhouding
Gebrek aan ervaren zelf-effectiviteit	Ouder voelt zich zeker bij het toepassen van de vaardigheden in diverse situaties

Verantwoording

Het doel van de Gordontraining wordt bereikt door het aanleren van communicatievaardigheden via interactieve methoden van overdracht (discussie, rollenspel).

Hiervoor wordt de volgende aanpak gebruikt:

subdoel	aanpak
ouder past responsieve communicatievaardigheden toe	Theorie en oefening van: Gedagsraam Basisluistervaardigheden Actief Luisteren Autonomie: eigenaarschap, perspectief Passend adviseren Thuisopdrachten
ouder past assertieve communicatievaardigheden toe	Theorie en oefening van: Gedagsraam Communicatieblokkades Belang open communicatie Ik-Boodschappen Thuisopdrachten
ouder past probleemoplossende communicatievaardigheden toe om problemen op te lossen en te voorkomen	Theorie en oefening van: De effecten van macht en toegeven Behoeften achter het gedrag Overlegmethode Voorkómen van problemen Thuisopdrachten
ouder is zich bewust van het belang van een verbindende opvoedhouding	Theorie en oefening van: Persoonlijke waarden Communicatieblokkades en macht Evenwicht in tijdsbesteding voor opbouwen gezonde relaties Thuisopdracht spel 'Dit zijn wij'.
ouder voelt zich zeker bij het toepassen van de vaardigheden in diverse situaties	Uitwisseling 'wat speelt in mijn gezin' Eigen doelen stellen Eigen leerproces bijhouden door zelfevaluatie Oefening van de vaardigheden in diverse situaties Thuis toepassen en ervaringen delen in de groep

Toelichting:

Algemeen:

Het aanleren van effectieve communicatievaardigheden helpt. Er is een positieve correlatie tussen de kwaliteit van gezinscommunicatie en autonomie, toekomstgerichtheid en levenstevredenheid bij jongeren (Bi & Wang, 2021). Verder heeft het verbeteren van de kwaliteit van ouder-kind interacties een bepalende rol bij ouderlijke stress en gedragsproblemen van kinderen (Sanner & Neece, 2018; Mak et al., 2020). Vaardigheidstraining aan ouders is daarbij van vitaal belang met veel voordelen voor ouders, kinderen en familie-relaties (Mak et al., 2020).

Effectieve oudertrainingen bevatten als kernelementen: het aanleren van vaardigheden voor een positieve interactie met het kind, responsieve communicatievaardigheden en het oefenen van de ouder met het kind (Long, Edwards en Bellano (2017). In de Gordontraining staan deze vaardigheden en het oefenen daarmee centraal .

Specifiek:

Kennis en vaardigheid: Responsieve (helpende) communicatievaardigheden

Ouders worden zich met de oefeningen in de training bewust(er) van de gevoelens, gedachten en behoeften van het kind. Dat is van belang, omdat bewustwording de sensitieve responsiviteit van ouders tijdens ouder-kindinteracties vergroot (Havighurst et al., 2020).

Actief Luisteren

Actief Luisteren is ontwikkeld door Thomas Gordon (1962) en heeft zijn wortels in het concept van empathisch luisteren van Carl Rogers (Weger et al., 2014). Ouders leren met Actief Luisteren de gedachten en gevoelens van het kind verwoorden. Dat zorgt voor emotionele erkenning. Emotionele erkenning leidt tot groter vertrouwen (Yu, Berg & Zlatev, 2021).

Actief luisteren sluit aan bij de begrippen mentaliseren en mind-mindedness.

Mentaliseren-bevorderende interventies zijn gericht op het onderliggende affect ('wat voelde je toen?') en sluiten direct aan bij de bewuste beleving van het kind of jongere (Luyten et al., 2017). Ditzelfde wordt beoogd met Actief Luisteren. Aannemelijk is dat het aanleren van Actief Luisteren het aantal misinterpretaties (maladaptieve attributies) vermindert.

Ook bij oudere kinderen zijn de responsieve vaardigheden steunend. Zij hebben voor het bevorderen van hun mentaal welbevinden een luisterend oor, meer inspraak en inzicht in hun situatie nodig (Kleinjan et al., 2020). De training beoogt de ouder handvatten te bieden om zulke gesprekken passend te kunnen voeren.

Diverse onderzoeken beschrijven Actief Luisteren als een belangrijke communicatievaardigheid bij diverse soorten interacties (Weger et al., 2014). Het wordt breed als werkzaam geaccepteerd (Weger et al., 2014).

Autonomie

Autonomie is een fundamentele behoefte bij leren en ontwikkelen (Ryan & Deci, 2020) en een kenmerk van een veilige ouder-kindrelatie (de Wolff & Lanting, 2021), voor zowel jonge kinderen, schoolkinderen als adolescenten (Hughes, Lindberg & Devine, 2018). Het ondersteunen van de autonomie draagt bij aan het welbevinden (Bülow (2022).

Het is bevorderlijk voor de tevredenheid over autonomie als de gezinscommunicatie van hoge kwaliteit is met meer open communicatie en minder communicatieproblemen (Liu et al., 2019; Bi & Wang, 2021). Verder lijkt autonomie-ondersteunende begeleiding zowel te leiden tot een meer autonome houding als ook tot meer pro-sociaal gedrag van de kinderen (Cheon et al., 2024).

Autonomie-bevorderende elementen zijn: de ouder probeert het perspectief van het kind te begrijpen en erkennen (Ryan, Deci & Vansteenkiste (2016), respecteert de doelen, interesses, keuzes van kinderen (Whipple, Bernier & Mageau, 2011), het eigen initiatief (Ryan en Deci, 2020; Andreadakis et al., 2019) en biedt inspraak (Kleinjan et al., 2020). In de Gordontraining worden deze elementen geleerd met behulp van het gedragsraam en de vaardigheden.

Kennis en vaardigheid: Assertieve communicatievaardigheden

Openheid is essentieel in onderling afhankelijke interacties zoals ouder-kindrelaties

(Finkenauer, Kerkhof & Pronk, 2018). Het betekent het uiten van persoonlijke informatie, eigen ervaringen, gedachten en gevoelens. Wederzijdse openheid voorspelt gezonde relatie-uitkomsten zoals vertrouwen, tevredenheid en nabijheid en helpt in het verwerken van gevoelens van stress (Willems et al., 2020).

De 'Ik-Boodschap' van de Gordontraining is een vorm van passende openheid. De ouder is hierbij oprecht en assertief en staat daarmee model voor deze waarden (Davidson & Wood, 2004).

Ik-Boodschappen van ouders helpen het kind het perspectief van de ouder te begrijpen wat mogelijk het proces van mentaliseren ondersteunt.

De ouder leert Ik-Boodschappen geven in diverse situaties. Bij ongewenst gedrag van het kind beschrijft de ouder dit gedrag zonder oordelen, waardoor het kind zich niet afgewezen voelt. Zachtaardige begeleiding wordt positief geassocieerd met de mate van meegaandheid van peuters (Dong et al., 2022; Kwon & Elicker, 2012). Met betrokken meegaandheid bereikt het kind een hogere graad van zelfregulatie (Kwon & Elicker, 2012). Deze manier van communiceren bij ongewenst gedrag zorgt voor minder conflicten en beïnvloedt daarmee de ouder-kindrelatie positief (Boele et al., 2020).

Kennis en vaardigheid: Probleemoplossende vaardigheden

In de Gordontraining leert de ouder probleemoplossende vaardigheden vanuit een verbindende houding. Centraal staat hierbij de gedachte dat gedrag van kinderen, ook ongewenst gedrag, niet op zichzelf staat maar voortkomt uit een onderliggende behoefte (Lemmens, 2011).

In plaats van 'toegeven' of 'straffen' wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van het oplossen van conflicten via gezamenlijk overleg met oog voor ieders behoeften. Effectieve uitgangspunten hierbij zijn realistische feedback, onvoorwaardelijke waardering en focus op groei (Brummelman & Sedikides, 2020).

De Overlegmethode kent zes stappen en is een combinatie van de conflictoplossende methode van Dewey, de legitieme behoeften van Maslow en het brainstormen van Maier en Osborn (Davidson & Wood, 2004). Het begeleiden van kinderen bij probleemoplossing is een vorm van ondersteunen van autonomie (Mermelshstein, 2017). Dit leidt tot een hogere graad van betrokken meegaandheid. Onderzoek van Dong (2022) toont dat betrokken meegaandheid meer internalisering van regels op langere termijn voorspelt en minder externaliserend gedrag.

Methodes verwant aan de Overlegmethode als het 'conflict resolution model' (Wood & Davidson, 2003) en het 'overlegmodel' (Leijten, Overbeek & Janssens, 2012) tonen positieve resultaten op de conflictoplossende vaardigheden van ouders.

Verbindende opvoedhouding

De Gordontraining is gericht op een verbindende opvoedhouding, vergelijkbaar met de opvoedoriëntaties 'liefde en empathie' en 'gespreksoriëntatie'. Bij de gespreksoriëntatie wordt deelname aan interacties over alle onderwerpen aangemoedigd. Gezinsleden worden aangemoedigd ideeën te delen, deel te nemen aan de besluitvorming en hun zorgen te uiten (Aliaa, 2020). Onderzoek liet zien dat oriëntatie op gezinsgesprekken en relationeel onderhoudsgedrag zoals openhartigheid tot meer relatietevredenheid leiden (Aliaa, 2020). En oriëntatie op 'liefde en empathie' is gerelateerd aan meer responsiviteit, een lonendere opvoedervaring en minder conflicten tussen ouder en kind (Le & Impett, 2019; Conti, 2015).

Dit sluit aan bij de Gordontraining. Ouders worden in de training aangemoedigd gezinsgesprekken te voeren, te luisteren naar de ideeën en zorgen van de kinderen, open

te communiceren en conflicten in overleg op te lossen, met behulp van de geleerde communicatievaardigheden.

De training beoogt ouders zich bewust te maken van hun opvoedoriëntatie en waarden zodat zij hier een bewuste keuze in kunnen maken. Een interventie, zoals de Gordontraining, helpt bij de bewustwording van de eigen eerdere interactiepatronen en helpt andere interactiepatronen eigen te maken. Op die manier kan een interventie een transitie moment zijn waarin oude patronen doorbroken kunnen worden en nieuwe worden aangeleerd (Granic & Patterson, 2006)).

Zelf-effectiviteit

Ervaren zelf-effectiviteit wordt gezien als een belangrijke factor bij het stimuleren van gezond opvoedgedrag (Albanese et al., 2019; Ozkan, 2018). Hiervoor is empowerment nodig: het nemen van controle over het eigen leven (Collignon & Ex, 2022) en het vermogen oplossingen te bedenken voor problemen (Jumelet & Wenink, 2012; Brink, 2013). De mate van empowerment hangt af onder andere van de communicatie in het gezin en de mate van emotionele binding (Veerman et al., 2012).

De Gordontraining vergroot de ervaren zelf-effectiviteit met groepsdiscussies, het stellen van eigen doelen en het aanleren van praktische vaardigheden. Deze elementen vergroten de motivatie en de effectiviteit (Daamen & Ince, 2014). Ouders worden aangemoedigd verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces te nemen en zelf oplossingen te zoeken met behulp van het model (het gedragsraam) en de geleerde vaardigheden. Hierdoor leren zij de opgedane kennis en vaardigheden generaliseren naar andere situaties. Dit bevordert de zelf-effectiviteit en zelfmanagement bij de ouder (Jones & Prinz 2005) en vergroot hun empowerment (Collignon & Ex, 2022).

4. Onderzoek

4.1 Onderzoek naar de uitvoering

- A. Henderson, S. (2021). *Door de ogen van ouders: evaluatie van de Gordontraining voor ouders in Nederland en Vlaanderen 2016-2020. Onderzoeksverslag. Stichting NET***
- B.** Het onderzoek is een kwalitatieve survey, een procesevaluatie. Er is gebruik gemaakt van de evaluatieformulieren die standaard aan de deelnemende ouders na de training worden uitgereikt. Deze vorm van dataverzameling levert een groot aantal data, over een langere periode en van meerdere trainers en trainingsgroepen. De evaluaties bevatten voor het merendeel gegevens van ongestructureerde aard: open vragen waarop de respondenten hun visie konden noteren. De trainingen zijn gegeven in zes provincies. Man/vrouw verhouding was gemiddeld 30/70, leeftijden 30-45, opleidingsniveau 65-80 % hoger opgeleid, volgens schatting trainers. Ongeveer een kwart van de ouders hoorde van de training via kinderdagverblijf of school; een kwart via hun partner en een kwart via internet, 11 werd gewezen op de training door hun coach/therapeut, 6 hadden (schoon)ouders die de training indertijd zelf hadden gevolgd. Het onderzoek gaf geen inzage in hoeverre de training werd uitgevoerd zoals bedoeld.

De antwoorden zijn vervolgens gecodeerd (open, axiaal, selectief)
Een aantal vragen uit de evaluaties kon worden omgezet in kwantitatieve gegevens. Deze vragen gaven de mogelijkheid antwoordcategorieën te maken met behulp van de Likertschaal, waarmee het formuleren van percentages bij deze vragen mogelijk was.

- C. Bereik van de interventie:** het aantal deelnemers in 2016-2020 was 388. Daarvan hebben 296 (76%) de evaluatie ingestuurd.

Resultaten:

Ervaringen met de training:

Op de vraag 'Geef in uw eigen woorden uw gedachten en gevoelens weer over deze training' werden het meest genoemd:

- Leerzaam (89 keer)
- Toepasbaar/praktisch (68)
- Handvatten biedend (50)

Waar was men positief over:

- Vertrouwde sfeer (74)
- Reflectie/uitwisseling (66)
- Oefening (40)

Ervaring met het werkboek:

- (Zeer) tevreden (239)
- Matig/ontevreden (52)

Geleerd:

Bewustwording

- Meer bewustwording (in algemene zin) (72)
- Bewuster van ' hoe het niet moet' (43).

Attitude: Qua houding gaf men aan

- Rustiger/ geduldiger' (80)

- Meer in kracht (42)
- Toepassing vaardigheden:
- Ik-Boodschap geven bij kind (71)
 - Meer luisteren naar het kind (63)

Gepercipieerde verandering: Veranderingen die men zag was:

- Betere sfeer in huis (47)
- Grotere meegaandheid van het kind (47)
- Kinderen tonen begrip (43)
- Minder conflicten (40)
- Anderen (partner, kind) passen het ook toe (40)
- Het kind is opener (23)

Verbeterpunten: Het vaakst is genoemd: meer oefening/ rollenspel (23) een Hvervolgtraining of terugkomdag (22), hoger tempo (16), langere tijdsduur (12), Het werkboek ziet men graag gemoderniseerd (19), minder omslachtig (10), met betere voorbeelden (7).

Mate tevredenheid: 71% weten zeer tevreden te zijn over de training, 28% tevreden.

Aanbevelen: 91% van de respondenten aan de training 'zeker' aan te bevelen aan anderen.

Succes- en faalfactoren: Faalfactoren zijn: werkboek (gedateerd, formaat) (inmiddels aangepakt), meer oefening nodig, vervolgtraining of terugkomdag. Succesfactoren zijn: praktische toepasbaarheid, empowerment, skill awareness, veilige sfeer. Aanwijzingen voor (door ouders gepercipieerde) vermindering van ouderlijke stress, verbeterde sfeer in huis.

Conclusie: Ouders geven aan meer rust te ervaren en zich meer in hun kracht te voelen. Het lijkt erop dat veel ouders door de training empowerment ervaren, gezien omschrijvingen als 'meer in kracht', 'rustiger'. De training lijkt ook te zorgen voor bewustwording en meer ervaren vaardigheid (competentie). Ten slotte is de door de ouder ervaren veranderingen in huis zoals betere sfeer en grotere meegaandheid van het kind een hoopvol signaal van mogelijke effectiviteit.

Aanbevelingen: Het was wenselijk het werkboek te moderniseren. Dit is in 2022 gebeurd. Verder bleek extra aandacht nodig voor vaardigheidsverwerving. Hoewel in de training het oefenen met de vaardigheden een belangrijke rol inneemt, bleken verschillende ouders toch nog meer oefening te wensen. Dit kon worden ingevuld door tijdens de training nog meer tijd in de ruimten voor oefenen (o.a. met rollenspellen) en door extra bijscholing aan te bieden. In de nieuwe trainingshandleiding en in de opleiding is dit inmiddels opgenomen.

4.2 Onderzoek naar de behaalde effecten

Harrison, M. G., & Young, C. B. (2022). Parent Effectiveness Training with Hong Kong Chinese Parents in a School Setting: An Exploratory Qualitative Study. *Journal of Asia Pacific Counseling, 12(1)*.

- Het onderzoek is in Nederland uitgevoerd: nee

- Het onderzoek betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie ja de training is identiek (Engelstalig materiaal)
- Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk: ja
- Er is een voormeting: nee
- Er is een nameting: nee
- Er is een follow-up meting van minimaal 6 maanden na het einde van de interventie: nee

Het betreft een kwalitatief onderzoek geanalyseerd met IPA. Vijf ouders woonachtig in Hong Kong, welke de Gordontraining P.E.T. hadden afgerond, zijn geïnterviewd. De ouders waren vier vrouwen, een man, beroepen tweemaal manager, tweemaal geen werk, eenmaal eigen bedrijf, leeftijd 40-48 jaar, met kinderen in de leeftijd van 5 tot 17 jaar.

De resultaten: De ouders gaven aan een nieuw repertoire aan vaardigheden te hebben ontwikkeld en dat zij een verandering in perceptie op hun ouderlijke rol ervaarden, die zij associeerden met verbeterde ouder-kind relatie. De groepstraining in een kleine setting hielp daarbij. De onderzoekers gaven aan dat het aanbieden van oudertrainingen op school een effectieve manier kan zijn om ouders te helpen.

Katsoura, E. M. (2018). How Parents of High Functioning Autistic Children Experience Gordon's PET: A Qualitative Analysis.

- Het onderzoek is in Nederland uitgevoerd: nee
- Het onderzoek betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie ja de training is identiek (Engelstalig materiaal)
- Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk: ja
- Er is een voormeting: nee
- Er is een nameting: nee
- Er is een follow-up meting van minimaal 6 maanden na het einde van de interventie: nee

Het onderzoek is een kwalitatief onderzoek met behulp van de IPA kwalitatieve methode. Zes Griekse moeders met hoog functionerende autistische kinderen jonger dan 12 jaar zijn geanalyseerd vanuit de vraag hoe zij de Gordontraining P.E.T. hebben ervaren.

De resultaten: De participanten gaven aan dat zij een nieuwe manier van omgaan met hun kind leerden, leerde ze minder in hokjes te denken en leerde ze de talenten van hun autistische kinderen zien. Ouders gaven aan: 'Ouders hebben training nodig en mindfulness. De training zou hand in hand moeten gaan met de therapie voor kinderen. Het zou erg helpend zijn als de Gordontraining een voorgeschreven therapeutisch alternatief zou zijn'.

Vanwege het kleine aantal participanten is het niet mogelijk hier conclusies aan te verbinden over de effectiviteit van de training.

Papagos, A. (2014). Towards a path of Personal Growth: A qualitative study on the effects of Parent Effectiveness Training beyond communication skills. Institute of Counseling and Psychological Studies (ICPS) University of Strathclyde, Glasgow.

- Het onderzoek is in Nederland uitgevoerd: nee
- Het onderzoek betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie (en niet een andere, soortgelijke interventie of een buitenlandse versie of variant); ja de training is identiek (Engelstalig materiaal)
- Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk: ja

- Er is een voormeting: nee
- Er is een nameting: nee
- Er is een follow-up meting van minimaal 6 maanden na het einde van de interventie: nee

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek (IPA analyse) met zes ouders die hadden deelgenomen aan de Gordontraining voor ouders (P.E.T) in Griekenland. De ouders hadden 90% van de training voltooid en hadden de training gevolgd bij een trainer met minimaal twee jaar ervaring. De deelnemende ouders waren allen vrouw, leeftijd tussen 36 en 48, vier waren getrouwd, twee alleenstaand, gemiddelde SES, werkend. Het onderzoek had als focus persoonlijke groei.

De resultaten: De IPA analyse onthulde de thema's gevoelens, houding en gedrag. Voorafgaand aan de training ervoeren de ouders stress en desillusie. Ouderlijke controle bleek hierbij een grote beïnvloedende factor. Na de training was een trend zichtbaar richting meer probleemoplossende vaardigheden van ouders, verbeteringen ten aanzien van emotioneel welbevinden en een omslag naar warmere relaties. Door het kleine aantal interviews (N=6) en het ontbreken van voor- en nametingen kunnen hier geen nadere conclusies ten aanzien van de effectiviteit worden getrokken.

Wood, C.D., Davidson, J.A. (2003) Factors Affecting the Acquisition of Skills in PET: language, Gender and Education , in: *Relationship Transitions*, Bowles, T., 2004

- Het onderzoek is in Nederland uitgevoerd: nee
- Het onderzoek betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie (en niet een andere, soortgelijke interventie of een buitenlandse versie of variant); ja de training is identiek (Engelstalig materiaal)
- Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk: ja
- Er is een voormeting: ja
- Er is een nameting: ja
- Er is een follow-up meting van minimaal 6 maanden na het einde van de interventie: nee

Dit onderzoek vergeleek de vaardigheden van Australische ouders na de Parent Effectiveness Training (PET), die gebruikmaakten van het standaard (Amerikaanse) werkboek (n=71) of het vertaalde Australische werkboek (n=81) en een controle groep (n=81) en onderzocht de effecten van geslacht en opleidingsniveau op het verkrijgen van PET-vaardigheden (PCRS scores). Vanwege het kleine aantal is opleidingsniveau alleen verdeeld in twee levels: universitair en niet-universitair.

De resultaten laten zien dat met beide werkboeken de ouders die de PET-training hadden gevolgd significante verbeteringen laten zien in empathisch luistervaardigheden, niet-aanvallende assertiviteit en conflictoplossende vaardigheden ten opzichte van de controlegroep. Dit effect is groter bij vrouwen dan bij mannen. Er is sprake van verbeterde relaties tussen ouders en kind(eren) en minder ouderlijke stress. Het positieve effect op stress is groter bij ouders zonder universitaire achtergrond. De resultaten voor de ANOVA op verbetercores laten voor Actief Luisteren significante effecten zien ($F(1, 143) = 4.94, p = .028$), alsmede voor geslacht. Hierbij lieten vrouwen betere resultaten zien dan mannen ($F(1, 143) = 4.17, p = .043$). Er was ook een significante relatie tussen geslacht en werkboek ($F(1,143) = 3.99, p = .048$). De resultaten voor vrouwen waren iets beter met de Australische versie (US werkboek M = 10.99, Aus werkboek M = 11.19). Bij mannen was een groot verschil in effect tussen de twee werkboeken (US workbook M = 7.34, Aus workbook M = 11.15). Voor assertieve vaardigheden was een significant effect ten aanzien van een verbeterde uitingen van

niet-vijandige assertiviteit, voor universitair geschoolde ouders ($M = 10.46$), vergeleken met niet-universitair geschoolde ouders ($M = 7.37$). Voor conflict oplossende vaardigheden was alleen een significant effect voor geslacht ($F(1, 138) = 8.98, p = .003$), waarbij vrouwen ($M = 5.39$) een grotere verbetering lieten zien dan mannen ($M = 3.26$). De grootste effecten werden gezien bij universitair geschoolde vrouwen ($F(1, 138) = 3.79, p = .053$).

Klein Poelhuis, C., van IJzendoorn, R., Juffer, R. (2000), het effect van het Gordon Ouderprogramma, de 'Parent effectiveness Training': een meta-analyse, *Pedagogiek*, jaargang 20, nr 3

- Het onderzoek is in Nederland uitgevoerd: ja, wel zijn bij de analyse zowel Nederlandse als buitenlandse onderzoeken betrokken
- Het onderzoek betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie ; ja
- Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk: ja
- Er is een voormeting: ja
- Er is een nameting: ja
- Er is een follow-up meting van minimaal 6 maanden na het einde van de interventie: nee

Een meta-analyse naar het effect van de Gordoncursus. In de analyse zijn twee RCT's en acht studies met experimentele en controlegroepen zonder randomisatie in binnen- en buitenland betrokken. Deze tien studies zijn beoordeeld op de effectdoelen: de opvoedingsattitude en het opvoedingsgedrag van ouders en het gedrag van het kind. De conclusies moeten volgens de onderzoekers met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd omdat de rapportage over de betrouwbaarheid en validiteit van de gebruikte meetinstrumenten tekortschiet. Het doel was te bepalen welk effect het PET-programma heeft en hoe groot dit effect dan is. Hiervoor werd een onderscheid gemaakt tussen opvoedingshouding en opvoedingsgedrag van ouders, en het gedrag van het kind.

Indien men ervan uitgaat dat de in studies gebruikte meetinstrumenten een attitudeverandering bij ouders kunnen meten dan kan men concluderen dat het PET-programma de opvoedingshouding in positieve zin beïnvloedt. Ouders lijken meer begrip en meer vertrouwen te hebben in hun kind na het volgen van het programma. Deze nieuwe opvoedingshouding wordt in beperkte mate teruggevonden in het gedrag van ouders. Hoewel ouders aangaven dat het gedrag van hun kind verbeterd was en de problemen verminderd waren of zelfs opgelost, wordt er eveneens een gering effect gevonden op het gedrag van het kind. De effecten van de cursus op het gedrag van de ouders zijn matig (.49 en .24 bij follow-up voor de 2 RCT's) en voor het gedrag van de kinderen .34 en .28, opnieuw voor de 2 RCT's. Klein Poelhuis, Van IJzendoorn, & Juffer vatten hun studie als volgt samen:

- Bij het opvoedingsgedrag van ouders wordt een relatief zwak effect gevonden ($d = 0.36, p < 0.01$).
- Bij het gedrag van het kind is het effect ook bescheiden ($d = 0.30, p = 0.03$).
- Twee studies hebben een follow-up meting uitgevoerd naar het kindgedrag, dit geeft een effect van $d = 0.35$.

Er is een geringe effect op het opvoedingsgedrag van de ouders en het gedrag van het kind gevonden. Dit kan verklaard worden vanuit het idee dat beide gedragingen effecten zijn die na langere tijd optreden en niet direct. Deze zouden moeten worden gevonden bij de follow-up metingen. Deze follow-up gegevens ontbreken, zodat het niet mogelijk is om hierover een uitspraak te doen. Binnen het kader van deze meta-analyse moet geconcludeerd worden dat de Gordontraining (PET) een effect heeft op de opvoedingshouding van ouders. De ouders die het Gordon-programma gevolgd hebben, geven aan dat zij baat hebben gehad bij het volgen van het programma en dat zij de vaardigheden met betrekking tot het programma hebben aangeleerd. In hoeverre dit toe

te schrijven is aan de specifieke vaardigheden die het PET-programma wil aanleren, is niet geheel duidelijk. Er is geen dummy-behandeling gedaan bij de controlegroep, waardoor dit niet kon worden onderzocht.

Bij de conclusies van de meta-analyse past enige voorzichtigheid. De studies zijn gebaseerd op kleine steekproeven. Daarbij ontbreekt inzicht in de betrouwbaarheid en validiteit van de gebruikte meetinstrumenten. Er worden door de makers geen andere buitenlandse studies opgevoerd dan de tien studies, die zijn betrokken in de meta-analyse.

Onderzoeken van een vergelijkbare interventie:

De training 'Praten met kinderen' is een training van 7 bijeenkomsten voor ouders van kinderen in de leeftijd van 10-15 jaar. De training hanteert een Overlegmodel voor het omgaan met conflicten, vergelijkbaar met de Overlegmethode van de Gordontraining.

A. As, N.M.C. van (1999). Family functioning and child behavior problems. Dissertatie. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.

(Vergelijkbare interventie: De training 'Praten met Kinderen.')

- Het onderzoek is in Nederland uitgevoerd: ja
- Het onderzoek betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie (en niet een andere, soortgelijke interventie of een buitenlandse versie of variant); nee: het betreft soortgelijke interventie, het Overlegmodel is grotendeels vergelijkbaar met de Overlegmethode van Thomas Gordon.
- Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk: ja
- Er is een voormeting: ja
- Er is een nameting: ja
- Er is een follow-up meting van minimaal 6 maanden na het einde van de interventie: nee

In het onderzoek is een groep ouders die de cursus gevolgd heeft, vergeleken met een groep ouders die op dat moment de cursus nog niet gevolgd had (wachtlisjcontrolegroep) m.b.v. een pretest posttest control group design. In beide groepen zijn voor- en nametingen verricht met observaties. Ouders en kind noteerden vooraf elk een onderwerp waarover ze van mening verschilden. Daarna bespraken ze deze onderwerpen om de beurt en probeerden er een oplossing voor te vinden. De discussie hierover mocht 20 minuten duren.

Deze discussies werden gefilmd en per uitspraak genoteerd van wie die uitspraak was, tot wie de boodschap gericht was en wat de inhoud van de boodschap was. Van elke zin of uitspraak werd bekeken bij welke fase van het overlegmodel dit hoorde: het bespreken van het probleem en van de verschillende standpunten (stap één), het bedenken van mogelijke oplossingen (stap twee), het kiezen van een oplossing en maken van afspraken over de uitvoering ervan (stap drie) of het maken van afspraken over de evaluatie van de gekozen oplossing (stap vier). Daarnaast werd van elke zin ingedeeld in 1. Positieve communicatie; 2. Negatieve communicatie of 3. Neutrale communicatie.

Er zijn alleen effecten van de cursus gevonden op de communicatie tussen moeder en kind, niet tussen vader en kind. Zowel moeders ($F=5.32$, $p < 0.05$) als kinderen ($F=7.66$, $p < 0.01$) bleken na het volgen van de cursus positiever met elkaar te communiceren. Tijdens stap één, het bespreken van het probleem, gold voor moeders ($F = 8.11$, $p < 0.01$) die de cursus gevolgd hadden en voor hun kinderen ($F = 5.16$, $p < 0.05$) dat ze bij de tweede observatie (na de cursus) meer op een positieve en minder op een negatieve manier met elkaar praatten dan tijdens de eerste observatie (voor de cursus). Voor de moeders en kinderen uit de controlegezinnen gold het omgekeerde. Zij communiceerden bij de tweede observatie meer negatief en minder positief met elkaar dan bij de eerste observatie. Tijdens stap twee, drie en vier, het vinden van oplossingen voor het probleem, vonden we hetzelfde, maar dan alleen voor de communicatie van de kinderen tot hun moeders ($F = 8.15$, $p < 0.01$). De kinderen van ouders die de cursus gevolgd hadden, praatten meer positief en minder negatief tegen hun moeders nadat

hun moeders de cursus gevolgd hadden dan ervoor. De kinderen wier moeders de cursus nog niet gevolgd hadden, praatten bij de tweede observatie minder positief en meer negatief tegen hun moeders dan tijdens de eerste observatie.

Leijten, P., Overbeek, G., Janssens, J.M.A.M. (2012). Effectiveness of a parent training program in (pre)adolescence: Evidence from a randomized controlled trial, *Journal of Adolescence*, 35, 833-842

- Het onderzoek is in Nederland uitgevoerd: ja
- Het onderzoek betreft de hier beschreven, Nederlandse interventie: nee. Het betreft een andere, soortgelijke interventie, grotendeels vergelijkbaar met de Gordontraining.
- Het onderzoek is uitgevoerd in de praktijk: nee
- Er is een voormeting: ja
- Er is een nameting: ja
- Er is een follow-up meting van minimaal 6 maanden na het einde van de interventie: nee

In dit RCT-onderzoek is gebruik gemaakt van observaties om de centrale afhankelijke variabelen (probleemoplossings- en communicatieve vaardigheden van ouders) te meten. Daarbij is geen microcodeersysteem gebruikt zoals in de studie van van As (1999), maar is gewerkt met beoordelingsschalen.

Uit het onderzoek bleek dat deelname aan Praten met Kinderen (PMK, grotendeels gebaseerd op dezelfde principes als PET) leidde tot verbeterde probleemoplossings- ($F = 12.87, p < .01$) en communicatievaardigheden ($F = 11.77, p < .01$) van ouders. Ouders die deelnamen aan PMK lieten ook meer toename in positieve emotie ($F = 8.18, p < .01$) en afname in dominantie ($F = 7.29, p < .05$) zien dan ouders in de wachtlijstcontrolegroep. Naast deze observatieresultaten rapporteerden ouders die deelnamen aan PMK, middels de vragenlijst The Parenting Scale (Arnold et al., 1993), een sterkere afname in disfunctioneel opvoedgedrag ($F = 5.25, p < .05$) dan ouders die niet deelnamen aan PMK, wat terug te zien was in beide subschalen: zowel ouderlijke laksheid ($F(1,70) = 5.18, p < .05$) als overreactiviteit ($F = 12.07, p < .01$) nam af na deelname aan PMK. Door deze afname scoorden ouders in de interventiegroep na deelname aan PMK gemiddeld niet langer in de klinische range.

Conclusie: Praten met kinderen heeft geen effect op vermindering van gedragsproblemen van kinderen. Het opvoedingsgedrag was volgens rapportage van ouders wel significant verbeterd gelet op de positievere score in de experimentele groep op de Parenting Scale ($F=5.594, p < 0.02$), maar niet volgens hun kinderen. Ouders in de experimentele groep voelen zich ook significant meer opvoedingscompetent dan ouders in de controlegroep ($F=13,157, p<0.01$).

5. Samenvatting Werkzame elementen

Praktisch

- Duur van de training (vergroot de kans op internalisatie van de vaardigheden)
- Veilige sfeer
- Professionaliteit van de trainer (jaaropleiding)
- Thuis oefenen
- Brede doelgroep (ouderparen, moeders, vaders, met en zonder problemen, brede leeftijdsrange)
- Lage kosten
- Duidelijke opzet en structuur

Inhoudelijk

- Gerichtheid op positieve, democratische ouder-kindrelaties
- Focus op gezonde communicatie
- De vaardigheden zijn toepasbaar voor jongere en oudere kinderen, waardoor ouders leren anticiperen op situaties in de toekomst
- Bieden van kennis over communicatie en probleemoplossing
- Trainers staan model voor de attitude en vaardigheden richting ouders
- Ouders staan (na de training) model voor de vaardigheden richting kinderen
- Vaardigheidsverwerving met ervaringsoefeningen, voordoen door trainer, oefenen met rollenspellen en praktijkoefeningen thuis
- Uitwisseling tussen ouders, voor steun en herkenning
- Gedragstraam: geeft inzicht in de in te zetten vaardigheden
- Aansluiten op motivatie en leerdoelen van de ouders
- Focus op zelfregulerend vermogen (empowerment)
- Preventief

6. Aangehaalde literatuur

- Aloia, L. S. (2020). Parent-child relationship satisfaction: The influence of family communication orientations and relational maintenance behaviors. *The Family Journal*, 28(1), 83-89.
- Albanese, A. M., Russo, G. R., & Geller, P. A. (2019). The role of parental self efficacy in parent and child well-being: A systematic review of associated outcomes. *Child: Care, Health and Development*, 45(3), 333-363.
<https://doi.org/10.1111/cch.12661>
- Andreadakis, E., Joussemet, M., & Mageau, G. A. (2019). How to support toddlers' autonomy: Socialization practices reported by parents. *Early Education and Development*, 30(3), 297-314.
- As, N.M.C. van (1999). *Family functioning and child behavior problems. Dissertatie*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Assor, A., & Tal, K. (2011). When parents' Affection depends on child's achievement: Parental Conditional Positive Regard, Self-Aggrandizement, Shame and Coping in Adolescent, *The foundation for professionals in Services for Adolescents*, Elsevier.
- Barber, B. K., Stolz, H. E., Olsen, J. A., Collins, W. A., & Burchinal, M. (2005). Parental support, psychological control, and behavioral control: Assessing relevance across time, culture, and method. *Monographs of the society for research in child development*, i-147.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Berthelot, N., Savard, C., Lemieux, R., Garon-Bissonnette, J., Ensink, K., & Godbout, N. (2021). Development and validation of a self-report measure assessing failures in the mentalization of trauma and adverse relationships. *Child Abuse & Neglect*, 105017.
- Bi, X., & Wang, S. (2021). Parent-adolescent communication quality and life satisfaction: The mediating roles of autonomy and future orientation. *Psychology Research and Behavior Management*, 1091-1099.
- Boele, S., Denissen, J., Moopen, N., & Keijsers, L. (2020). Over-time fluctuations in parenting and adolescent adaptation within families: a systematic review. *Adolescent Review*, 5, 317-339
- Bovens, M., Keizer, A. G., & Tiemeijer, W. (2017). *Weten is nog geen doen: een Realistisch perspectief op redzaamheid* (No. 97). Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR).
- Brink, C. (2013). Kennisdossier 5: Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. De begrippen ontward. Utrecht: MOVISIE. In : Laffra, J., & Nikken, P. (2014). Wat werkt bij het versterken van eigen kracht. *Utrecht, Nederlands Jeugdinstituut*.
- Brummelman, E., Thomaes, S., & Sedikides, C. (2016). Separating narcissism from self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 25, 8-13.
<https://doi.org/10.1177/0963721415619737>
- Brummelman, E., & Sedikides, C. (2020). Raising children with high self-esteem (but not narcissism). *Child development perspectives*, 14(2), 83-89.
- Bülow, A., Neubauer, A. B., Soenens, B., Boele, S., Denissen, J. J., & Keijsers, L. (2022). Universal ingredients to parenting teens: Parental warmth and autonomy support promote adolescent well-being in most families. *Scientific Reports*, 12(1), 16836.
- Burggraaff-Huiskes, M., & Blokland, G. C. (2016). *Opvoedingsondersteuning als bijzondere vorm van preventie*. Uitgeverij Coutinho.
- Burt, S.A., McGue, M., Krueger, R.F. & Iacono, W.G. (2005). How are parent-child conflict and childhood externalizing symptoms related over time? Results from a

- genetically informative cross-lagged study. *Development and Psychopathology*, 17, 145- 165.
- Butterfield, R. D., Silk, J. S., Lee, K. H., Siegle, G. S., Dahl, R. E., Forbes, E. E., ... & Ladouceur, C. D. (2021). Parents still matter! Parental warmth predicts adolescent brain function and anxiety and depressive symptoms 2 years later. *Development and psychopathology*, 33(1), 226-239.
- CJI (2021) Nederlands Centrum voor Jeugd en Gezin Richtlijn ouder-kindrelatie , binnengehaald op 28 okt 2023 van: [Nederlands Centrum Jeugdgezondheid | Introductie ouder-kindrelatie \(jgzrichtlijnen.nl\)](https://www.jgzrichtlijnen.nl)
- Collignon, D., & Ex, C. T. G. M. (2022). Empowerment in complex dynamische systemen. *Journal of Social Intervention: Theory & Practice*, 31(1).
- Cheon, S. H., Reeve, J., Jang, H. R., Pink, M. A., Song, Y. G., & Im, C. H. (2024). Autonomy-supportive teaching leads to autonomy-supportive parenting: A teacher-to-parent relationship spillover effect. *Teaching and Teacher Education*, 144, 104548.
- Colonnese, C., Zeegers, M. A., Majdandžić, M., van Steensel, F. J., & Bögels, S. M. (2019). Fathers' and mothers' early mind-mindedness predicts social competence and behavior problems in childhood. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47, 1421-1435.
- Crocetti, E., Moscatelli, S., Van der graaff, J., Keijsers, L., Van Lier, P., Koot, H. M., Rubini, M., Meeus, W., & Branje, S. (2016). The dynamic interplay among maternal empathy, quality of mother-adolescent relationship, and adolescent antisocial behaviors: new insights from a six-wave longitudinal multi-informant study. *PloS ONE*, 11. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0150009>
- Daamen, W., & Ince, D. (2014). *Wat werkt bij het bevorderen van een positieve ontwikkeling van jeugdigen*. Nederlands Jeugdinstituut.
- Davidson, J., Wood, C. (2004). A conflict resolution model, *Theory into Practice*, 43 (1) 6-13, binnengehaald 12 september 2013 http://dx.doi.org/10.1207/s15430421tip4301_2
- Dekovic, M., & Prinzie, P. (2014). Gezin en afwijkende ontwikkeling. In P.J.M. Prins, & C. Braet (Eds.), *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie* (pp. 143-165). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Dong, S., Dubas, J. S., Deković, M., Wang, Z., van Aken, M. A., & Wu, M. (2022). Committed Compliance and Maternal Parenting Behaviors Predict Internalization of Rules and Externalizing Behaviors in Chinese Preschool Children. *Early Education and Development*, 33(1), 58-74.
- Engel, K. D., Lunkenheimer, E., & Corapci, F. (2023). Do maternal power assertive discipline and warmth interact to influence toddlers' emotional reactivity and noncompliance?. *Infant and Child Development*, e2442.
- Eshel, E., Daelmans, B., Cabral de Meno, M., & Martines, J. (2006). Responsive parenting: interventions and outcomes, *Bulletin of the World Health Organization* 84:992-999.
- Fierloos, I., Windhorst, D, Fang, Y. & Raat, H. (2020). *Empirisch onderzoek naar opvoedonzekerheid en het gebruik van opvoedondersteuning*. Resultaten van het CIKEO-project. Deelrapport III. ErasmusMC- Universitair Medisch Centrum, Leids Universitair Centrum, Verwey-Jonker Instituut & Hosman Consultancy.
- Finkenauer, C., Engels, R. C., Branje, S. J., & Meeus, W. (2004). Disclosure and relationship satisfaction in families. *Journal of Marriage and Family*, 66(1), 195-209.
- Finkenauer, C., Kerkhof, P., & Pronk, T. (2018). Self-disclosure in relationships: Revealing and concealing information about oneself to others.
- Georgiou S.N, Fanti, K.A., (2014). Transactional associations between mother-child conflict and child externalising and internalising problems, *Educational Psychology, An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 34:2, 133-153
- Georgiou, S. N., & Charalampous, K. (2024). Parental styles and adolescent externalizing

- problems: A cross-lagged model examining the direction of influence. *Psychology in the Schools*, 61(1), 190-204.
- Gordon, T. (1962). The origins of the Gordon Model [Origins of the Gordon Model - Gordon Training International](#)
- Gordon, T. (2000). *Parent Effectiveness Training: The proven program for raising responsible children*. New York, NY: Three Rivers Press.
- Gordon, T. (2020). *Luisteren naar kinderen*. De nieuwe methode voor overleg in het gezin. Utrecht: Kosmos Uitgevers
- Gottman JM, Katz LF, Hooven C. (1997) Meta-emotion: how families communicate emotionally. Mahway, New Jersey: Lawrence Erlbaum Assoc
- Granic I. & Patterson, G. R. (2006). Toward a comprehensive model of antisocial development: a dynamic systems approach. *Psychological Review*, 113, 101-131. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.113.1.101>
- Habibi, F. (2015). *Verklaren psychologische controle van ouders, temperamentkenmerken (negatieve emotionaleiteit en extraversie) en de interactie daartussen, later internaliserend probleemgedrag bij kleuters? (Master's thesis)*.
- Havighurst, S., Radovini, A., Hao, B. & Kehoe, C. (2020). Emotion-focused parenting interventions for prevention and treatment of child and adolescent mental health problems: a review of recent literature. *Current Opinion in Psychiatry*, 33(6), 586-601. doi: 10.1097/YCO.0000000000000647.
- Harrison, M. G., & Young, C. B. (2022). Parent Effectiveness Training with Hong Kong Chinese Parents in a School Setting: An Exploratory Qualitative Study. *Journal of Asia Pacific Counseling*, 12(1).
- Henderson, S. (2021). Door de ogen van ouders: evaluatie van de Gordontraining voor ouders in Nederland en Vlaanderen 2016-2020. Onderzoeksverslag. Stichting NET.
- Henderson, S. (2013). 'In ons gezin gaat alles prima! Maar soms..', nog beter overweg met je kinderen en partner. Utrecht: Kosmos Uitgevers
- Hoeve, M., Dubas, J.S., Eichelsheim, V.I., van der Laan, P.H., Smeenk, W.H., Gerris, J.R.M. (2009) The relationship between parenting and delinquency; a meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychologie*, 37, 749-775
- Hughes, C., Lindberg, A., & Devine, R. T. (2018). Autonomy support in toddlerhood: Similarities and contrasts between mothers and fathers. *Journal of Family Psychology*, 32(7), 915.
- Janssens, A., Goossens, L., Van Den Noortgate, W., Colpin, H., Verschueren, K., & Van Leeuwen, K. (2015). Parents' and adolescents' perspectives on parenting: Evaluating conceptual structure, measurement invariance, and criterion validity. *Assessment*, 22, 473-489. doi:10.1177/1073191114550477
- Jespersen, J. E., Hardy, N. R., & Morris, A. S. (2021). Parent and Peer Emotion Responsivity Styles: An Extension of Gottman's Emotion Socialization Parenting Typologies. *Children (Basel)*, 8(5), 319. <https://doi.org/10.3390/children8050319>
- Jones, T. L., & Prinz, R. J. (2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical psychology review*, 25(3), 341-363.
- Jumelet, H. & Wenink, J. (2012). 'Zorg voor onszelf? Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk.' Amsterdam, SWP.
- Kalhorn, L.(2021). *Luisteren naar Pubers*. Utrecht: Kosmos Uitgevers.
- Katsoura, E. M. (2018). How Parents of High Functioning Autistic Children Experience Gordon's PET: A Qualitative Analysis.
- Kleinjan, M., Pieper, I., Stevens, G. W. J. M., Van de Klundert, N., Rombouts, M., Boer, M., & Lammers, J. (2020). Geluk onder druk?: Onderzoek naar het mentaal welbevinden van jongeren in Nederland.
- Klein Poelhuis, C., van IJzendoorn, R., Juffer, R. (2000), het effect van het Gordon Ouderprogramma, de 'Parent effectiveness Training': een meta-analyse, *Pedagogiek*, jaargang 20, nr 3
- Kochanska, G., Coy, K. C., & Murray, K. T. (2001). The development of self-regulation in the first four years of life. *Child Development*, 72, 1091-1111.

- Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2002). Toward a theory of family communication. *Communication Theory*, 12, 70–91. [http://doi.org/ 10.1111/j.1468-2885.2002.tb00260.x](http://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2002.tb00260.x)
- Kılıçkaya, S., Uçar, N., & Denizci Nazlıgül, M. (2023). A systematic review of the association between parenting styles and narcissism in young adults: From Baumrind's perspective. *Psychological Reports*, 126(2), 620-640.
- Krikilion, P. E. (2023) Liegen kinderen van controlerende ouders vaker? Een longitudinale Studie naar de relatie tussen liegen door kinderen en ouderlijke opvoeding. Verkregen op 07-09-2024 via [RUG01-003146033_2023_0001_AC.pdf \(ugent.be\)](#)
- Kwon, K., Elicker, J.G., (2012). The Role of Mothers and Fathers Parental Control and Coparenting in Toddlers' Compliance *Early Education and Development* 23:748-765
- Le, B. M., & Impett, E. A. (2019). Parenting goal pursuit is linked to emotional well-being, relationship quality, and responsiveness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(3), 879-904.
- Leijten, P., Overbeek, G., Janssens, J.M.A.M. (2012). Effectiveness of a parent training program in (pre)adolescence: Evidence from a randomized controlled trial, *Journal of Adolescence*, 35, 833-842
- Levin, K. A., Dallago, L., & Currie, C. (2012). The association between adolescent life satisfaction, family structure, family affluence and gender differences in parent-child communication. *Social indicators research*, 106, 287-305.
- Long, N., Edwards, M. C., & Bellando, J. (2017). Parent training interventions. *Handbook of childhood psychopathology and developmental disabilities treatment*, 63-86.
- Liu Q, Lin Y, , Zhou Z, Zhang W. (2019) Perceived parent-adolescent communication and pathological Internet use among Chinese adolescents: a moderated mediation model. *J Child Fam Stud*. 2019;28 (6):1571–1580. doi:10.1007/s10826-019-01376-x
- Luyten, P., & Nijssens, L. (2022). *Mentaliseren*. Boom uitgevers Amsterdam.
- Luyten, P., Mayes, L. C., Nijssens, L., & Fonagy, P. (2017). The parental reflective functioning questionnaire: Development and preliminary validation. *PLOS ONE*, 12, e0176218. doi: 10.1371/journal.pone.0176218
- Lemmens, M.A. (2011). Parent Effectiveness Training, *Issues in Mental Health Nursing*, 32:137-139
- Mak, M. C. K., Yin, L., Li, M., Cheung, R. Y. H., & Oon, P. T. (2020). The relation between parenting stress and child behavior problems: Negative parenting styles as mediator. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 2993-3003.
- Martin, M. J., Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T., & Gutierrez, G. (2019). Attachment-behavior and hostility as explanatory factors linking parent-adolescent conflict and adolescent adjustment. *American Psychological Association*, 33, 586-596
- Mermelshtine R. (2017). Parent-child learning interactions: A review of the literature on scaffolding. *British Journal of Educational Psychology*, 87, 241–254. 10.1111
- Meins, E. (2013). Sensitive attunement to infants' internal states: Operationalizing the construct of mind-mindedness. *Attachment & Human Development*, 15, 524–544
- Mesman, J., van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2012). Unequal in opportunity, equal in process: Parental sensitivity promotes positive child development in ethnic minority families. *Child Development Perspectives*, 6(3), 239-250.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16, 361-388. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x
- NET (2023). *Gecertificeerde opleidingen Gordoncommunicatie trainer*. Brochure.
- NJi (2023). *Problematische gezinscommunicatie*. Geraadpleegd op 11 april 2023 van via [Gebruikershandleiding CAP-J - PDF Free Download](#)
- Özkan, F. (2018). *Gevoel van ouderlijke competentie, negatieve disciplineren en Externaliserend probleemgedrag bij peuters* (Master's thesis).

- Papagos, A. (2014). Towards a path of Personal Growth: A qualitative study on the effects of Parent Effectiveness Training beyond communication skills. Institute of Counseling and Psychological Studies (ICPS) University of Strathclyde, Glasgow.
- Passmore, N. L., Foulstone, A. R., & Feeney, J. A. (2006). Openness and secrecy in adoptive families and possible effects on the interpersonal relationships of adult adoptees. In *Proceedings of the 6th Annual Conference of the APS's Psychology of Relationships Interest Group: Relationships Near and Far* (pp. 97-101). Australian Psychological Society.
- Paukert, A., Stagner, B., & Hope, K. (2004). The assessment of active listening skills in helpline volunteers. *Stress, Trauma, and Crisis*, 7, 61-76.
- Patterson, G. R. (1982). *Coercive family process: A social learning approach*. Eugene, OR: Castalia.
- Peters, J. (2020). *Liefdevol Communiceren met jonge kinderen*. Amsterdam, SWP
- Pierce, T., Boivin, M., Frenette, É., Forget-Dubois, N., Dionne, G., & Tremblay, R. E. (2010). Maternal self-efficacy and hostile-reactive parenting from infancy to toddlerhood. *Infant Behavior and Development*, 33, 139-148. doi:10.1016/j.infbeh.2009.12.005
- Pommer, E., Boelhouwer, J., Eggink, E., Marangos, A.M. & Ooms, I. (2018). Overall rapportage sociaal domein 2017. Wisselend bewolkt. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP-publicatie 2018-28).
- Pinquart, M. (2017). Associations of parenting dimensions and styles with internalizing symptoms in children and adolescents: A meta-analysis. *Marriage & Family Review*, 53(7), 613-640.
- Prevo, M. J., & Tamis-LeMonda, C. S. (2018). Opvoeding en globalisering in westerse landen. *Kinden adolescent*, 39(2), 113-126.
- Ramírez-Uclés, I., González-Calderón, M. J., del Barrio-Gándara, V., & Carrasco, M. Á. (2018). Perceived parental acceptance-rejection and children's psychological adjustment: The moderating effects of sex and age. *Journal of Child and Family Studies*, 27(4), 1336-1348.
- Riesch, S. K., Jackson, N. M., & Chanchong, W. (2003). Communication approaches to parent-child conflict: Young adolescence to young adult. *Journal of pediatric nursing*, 18(4), 244-256.
- Roby, E., Canfield, C. F., & Mendelsohn, A. L. (2021). Promotion of Parental Responsivity: Implications for Population-Level Implementation and Impact. *Pediatrics*, 148(2), e2021050610.
- Roth, G., Assor, A., Niemiec, C.P., Ryan, R.M., Deci E.L, (2009) The Emotional and Academic Consequences of Parental Conditional regard: Comparing Conditional Positive Regard, Conditional Negative regard and Autonomy Support as Parenting Practices, *Developmental Psychology*, vol 45, no. 4, 1119-1142
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-Determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary educational psychology*, 61, 101860.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2002). Overview of self-determination theory: An organismic dialectical perspective. In E. L. Deci, & R. M. Ryan (Eds.), *Handbook of selfdetermination research* (pp. 3-33). Rochester, NY: University of Rochester Press
- Ryan, R. M., Deci, E. L., & Vansteenkiste, M. (2016). Autonomy and autonomy disturbances in self-development and psychopathology: Research on motivation, attachment, and clinical process. *Developmental psychopathology*, 1, 385-438.
- Sanner, C. M., & Neece, C. L. (2018). Parental distress and child behavior problems: Parenting behaviors as mediators. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 591-601.
- Schellingerhout, R., Ooms, I., Eggink, E., & Boelhouwer, J. (2020). Jeugdhulp in de wijk.
- Smith, C. V., Bilsky, S. A., Fuentes, J. D., & Hadden, B. W. (2023). Looking Good or Being Good?

- Parenting Goals Predict Need Satisfaction and Frustration in Mothers and Fathers. *Journal of Child and Family Studies*, 1-9.
- Smulders, N., Hooghiemstra, E., & van Nieuwenhuizen, C. (2018). Inzetten op empowerment van ouders in de gedwongen jeugdzorg. *Pedagogiek*, 38(1), 75-96
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Luyckx, K., & Goossens, L. (2006). Parenting and Adolescent Problem Behavior: An Integrated Model With Adolescent Self-Disclosure and Perceived Parental Knowledge as Intervening Variables. *Developmental Psychology*, 42(2), 305-318. doi:10.1037/0012-1649.42.2.305
- Schrodt, P. (2005). Family communication schemata and the circumplex model of family functioning. *Western Journal of Communication*, 69, 359-376.
- Stattin, H. & Kerr, M. (2000). Parental Monitoring: A Reinterpretation, *Child Development*, 71 (4), 1072-1085
- Snyder, J., Cramer, A., Afrank, J., & Patterson, G. R. (2005). The contributions of ineffective discipline and parental hostile attributions of child misbehavior to the development of conduct problems at home and school. *Developmental psychology*, 41(1), 30.
- Tilton-Weaver, L. C., Marshall, S. K., & Darling, N. (2014). What's in a name? Distinguishing between routine disclosure and self-disclosure. *Journal of Research on Adolescence*, 24(4), 551-563.
- Tokić, A., & Pećnik, N. (2011). Parental behaviors related to adolescents' self-disclosure: Adolescents' views. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(2), 201-222. doi:10.1177/0265407510382320
- Titze, K., Schenck, S., Logoz, M. Z., & Lehmkuhl, U. (2014). Assessing the quality of the parent-child relationship: validity and reliability of the Child-Parent Relationship Test (Chip-C). *Journal of Child and Family Studies*, 23(5), 917-933.
- Van Driel, M., Mathijssen, J., Van de Goor, I., & Van Nieuwenhuizen, C. (2014). Pak het samen op! Over steun in sociale netwerken. *Kind en Adolescent Praktijk*, 4, 158-165.
- Van Regenmortel, T. (2015). Empowerment en (maatschappelijk) opvoeden. In C. Gravesteyn & M. Aartsma (Eds.), *Meer dan opvoeden: Perspectieven op het werken met ouders*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., Sheldon, K. M., & Deci, E. L. (2004). Motivating learning, performance, and persistence: The synergistic role of intrinsic goals and autonomy-support. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 246-260
- Veerman, J.W., Janssen, J., Kroes, G., De Meyer, R., Nguyen, L., & Vermulst, A. (2012). *Vragenlijst Gezinsfunctioneren volgens Ouders (VGFO): Handleiding*. Nijmegen: Praktikon.
- Ward, K. P., & Lee, S. J. (2020). Mothers' and fathers' parenting stress, responsiveness, and child wellbeing among low-income families. *Children and Youth Services Review*, 116, 105218. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105218>
- Weger, H. Jr., Castle Bell, G., Minei, E.M., Robinson, M.C., (2014). The relative Effectiveness of Active Listening in initial Interactions, *The International journal of Listening* 28:13-31
- Weinstein, N., Huo, A., & Itzchakov, G. (2021). Parental listening when adolescents self-disclose: A preregistered experimental study. *Journal of experimental child psychology*, 209, 105178.
- Whipple N., Bernier A., & Mageau G. (2011). Broadening the study of infant security of attachment: Maternal autonomy-support in the context of infant exploration. *Social Development*, 20, 17-32. 10.1111/j.1467-9507.2010.00574.x
- Willems, Y. E., Finkenauer, C., & Kerkhof, P. (2020). The role of disclosure in relationships. *Current opinion in psychology*, 31, 33-37.
- Wolff, de M. S., & Lanting, C. I. (2021). JGZ richtlijn ouder-kind relatie.
- Wood, C.D., Davidson, J.A. (2003) Factors Affecting the Acquisition of Skills in PET: language, Gender and Education , in: *Relationship Transitions*, Bowles, T., 2004
- Wouters, S., Thomaes, S., Colpin, H., Luyckx, K., & Verschueren, K. (2018). How does

- Conditional regard impact well-being and eagerness to learn? An experimental study. *Psychologica Belgica*, 58(1), 105.
- Yu, A., Berg, J. M., & Zlatev, J. J. (2021). Emotional acknowledgment: How verbalizing others' emotions fosters interpersonal trust. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 164, 116-135.
- Zeegers, M. A., Colonnesi, C., Stams, G. J. J., & Meins, E. (2017). Mind matters: A meta-analysis on parental mentalization and sensitivity as predictors of infant-parent attachment. *Psychological bulletin*, 143 (12), 1245.
- Zeegers, M. A., de Vente, W., Nikolić, M., Majdandžić, M., Bögels, S. M., & Colonnesi, C. (2018). Mothers' and fathers' mind-mindedness influences physiological emotion regulation of infants across the first year of life. *Developmental Science*, 21, e12689
- Zwet van der R., & Groot de, N. (2018). Wat werkt bij implementatie van sociale interventies. *Zorg+ Welzijn*, 24(5), 23-23. Bohn Stafleu van Loghum

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Kenniscentrum Sport & Beweging, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

